

Etnologie Evropy II

Slovanské národy

Polabští Slované

Polabští Slované

- Slovanské obyvatelstvo mezi Labem, Sálou, Odrou a Baltickým mořem
- Území osídlili v 6. stol.
- První zmínka ve Fredegarově Franské kronice z r. 631 (srbské kmeny)
- Podle L. Niederla se Polabané dělí:
  - 1) Obodrité – západní část (Meklenbursko, Lünebursko, Holštýnsko)
  - 2) Lutici / Veleti – východní část (dolní Odra, Varnava, Labe)

Polabští Slované

3) Srbové – jih (mezi Bobrou, Sálou) Lužičané (sever),
Milčané (jih)

- Germanizace od doby Karla Velikého (742–814) až do 12. stol.
- Lutici asimilovali bezezbytku
- Obodrité – zbytky Drevjanů mizí v 18. stol.
- Srbové (Milčané) – dodnes na Lužici (40 tis. obyvatel)

Polabští Slované podle A. Fischera

Polabští Slované podle L. Hrabové

Polabští Slované

Příčiny asimilace

- Sjednocená německá říše
- Šíření křesťanství (boj s pohany)
- Rozdrobenost, vzájemné boje

Průběh asimilace

- Od 12. stol. německé poddanství
- Kolonizace německým obyvatelstvem (převaha v 13. a 14. stol.)

Drevansko

- Od 16. stol. žijí Slované jen v oblasti Lüneburska (jv od Hamburku)
- Drevansko (od drvína, zalesněné místo)
- Slovanský kmen Drevanů
- Wendland – německé označení
- Slovanská řeč mizí v 2. pol. 18. stol.

Drevansko

Záznamy drevanštiny

- Gottfried Wilhelm Leibnitz – polyhistor, filozof, matematik v Hannoveru – otiskl *Poznamenání některých poněmčelých slov Vendů aneb Slovanů...* (1717)
- Christian Hennig – ev. farář ve Vustrově 1705 zaznamenal slovanskou řeč a píseň *Ptačí svatbu* na základě rozhovorů s místními obyvateli (Jan Janišek)

Drevansko

- Jan (Johann) Parum Schultze (1678 – cca 1740) – sedlák ze Žitína u Luchova, autor kroniky, záznamy jazyka a reálie
- Johann Heinrich Jugler – lüneburský lékárník, sestavil slovník, 18/19. stol,

Rekonstrukce jazyka

- Slavisté – Alexander F. Gilferding, F. L. Čelakovský, Adolf Schleicher (gramatika)

Tadeusz Lehr-Spławiński: *Gramatyka połabska*. Lwów 1929.

Kultura Drevanů

Prameny

- Vizitační zpráva superintendenta Joachima Hildebranda (1671) – zanedbaná církev, jazyk, zvyky, pověry
- Materiál lučovského pastora – Johannes Andreas Borfeldt (1695)
- Kronika J. Paruma Schultzeho

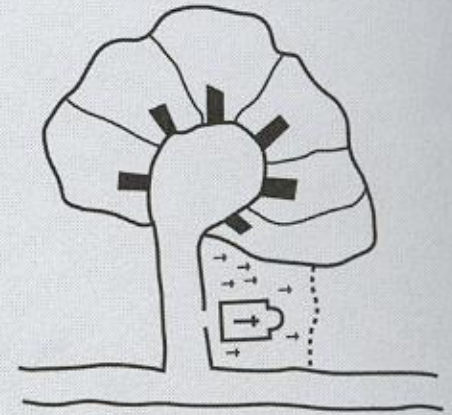
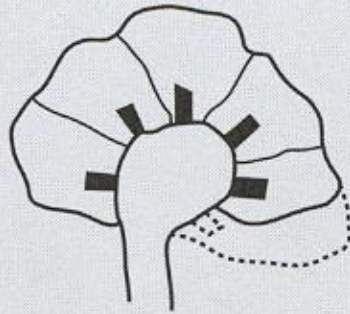
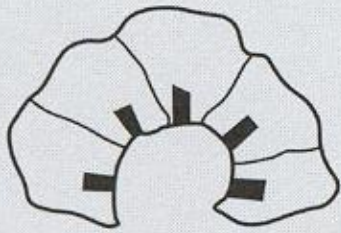

Lubeln, dům Jana Paruma Schultze, přenesený do skanzenu.

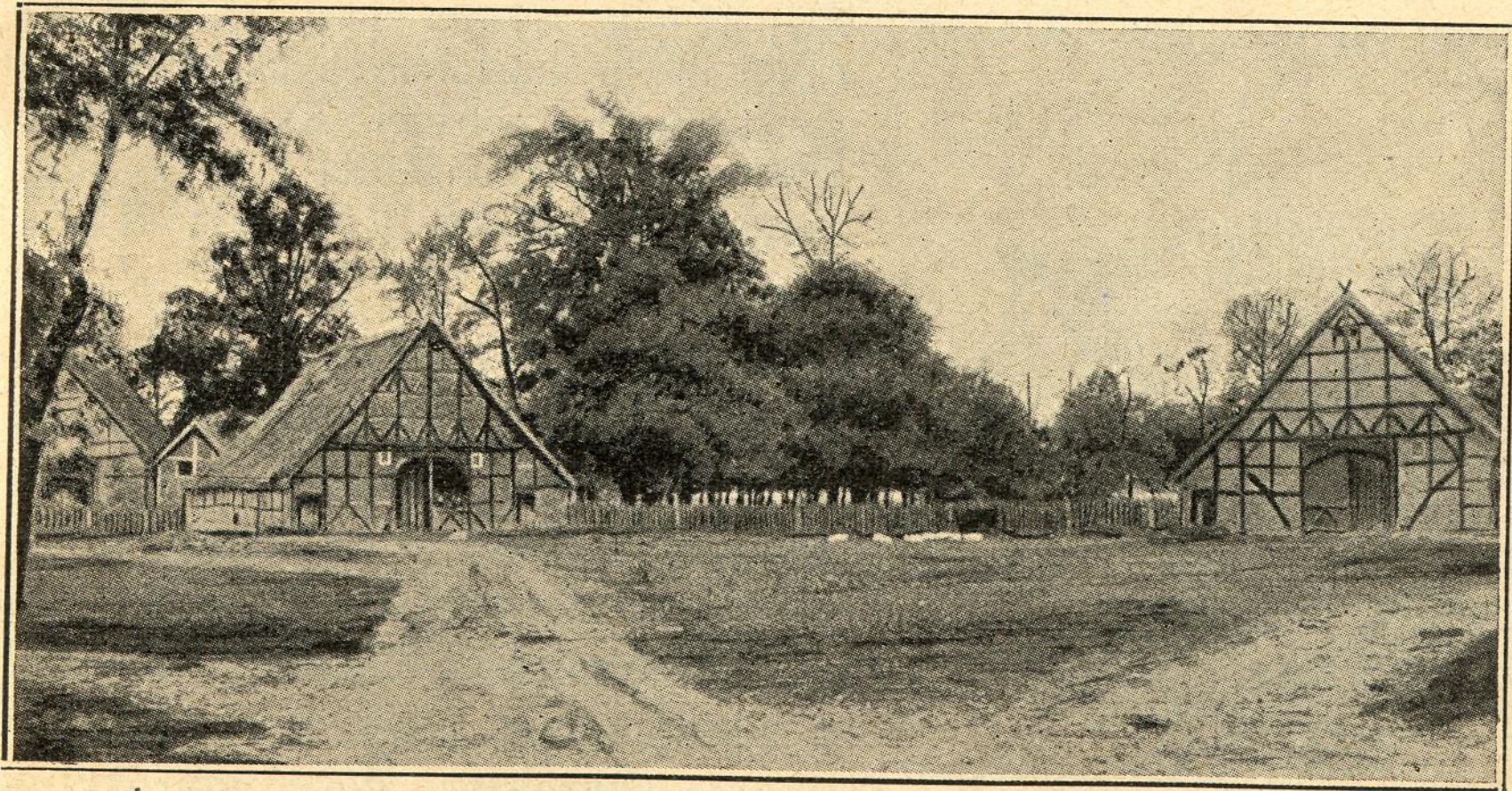
Kultura Drevanů

- Vesnice – okrouhlice – usedlostí halový dům), selských 7-14, na návsi háj, rybník, místo pro společenský život, původně jen jeden vstup, uzavírán na noc břevnem. Mimo náves kostel, fara, hřbitov, škola, hospoda, domky.
- Zaměstnání – hlavní zemědělství a chov dobytka. Obdělávání půdy pomocí pluhu a rádla, podhrdelnicové jařmo. Obilí se selo ručně (pohanka, proso, luštěniny).

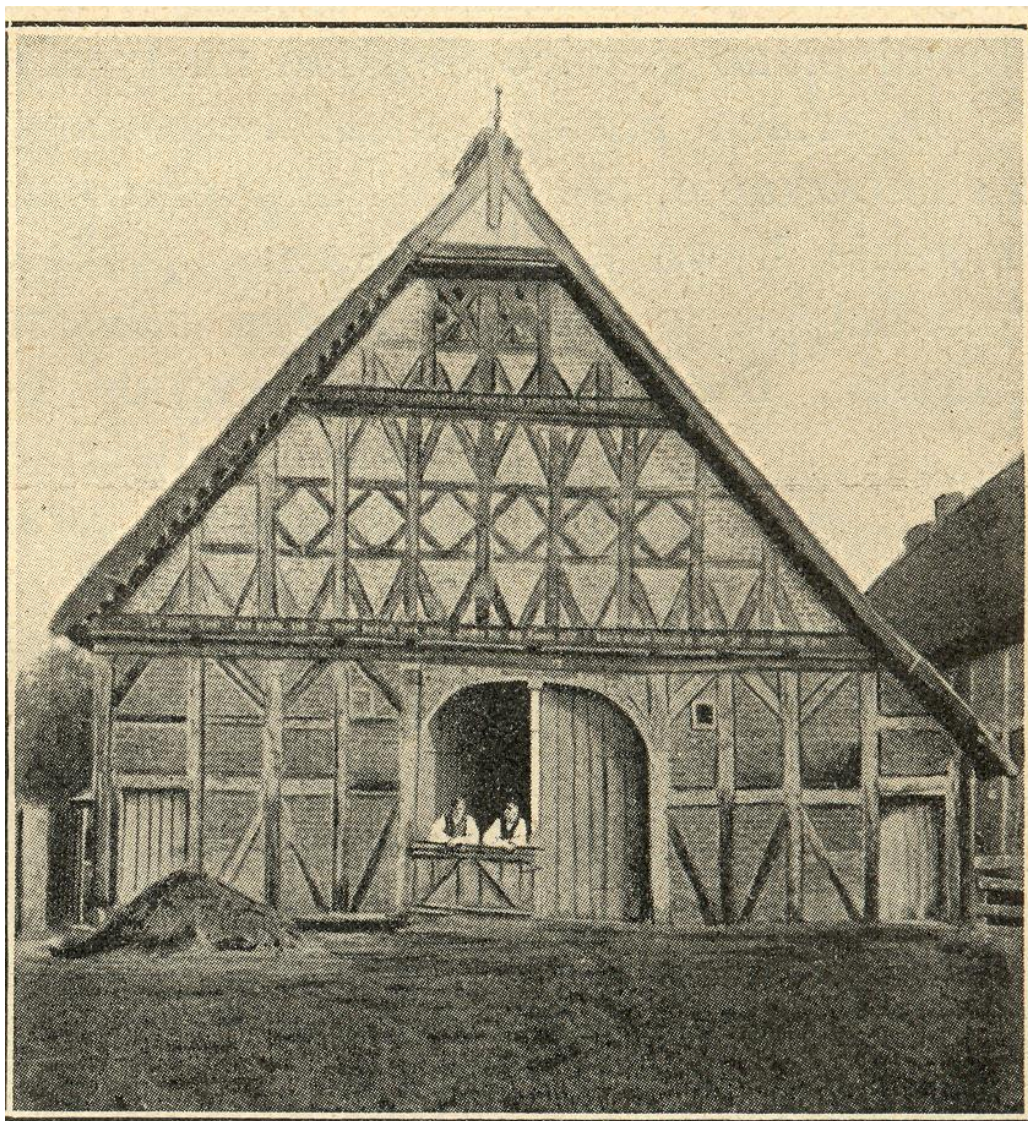
Vývoj dřevanské okrouhlice od 13. do 18. století.

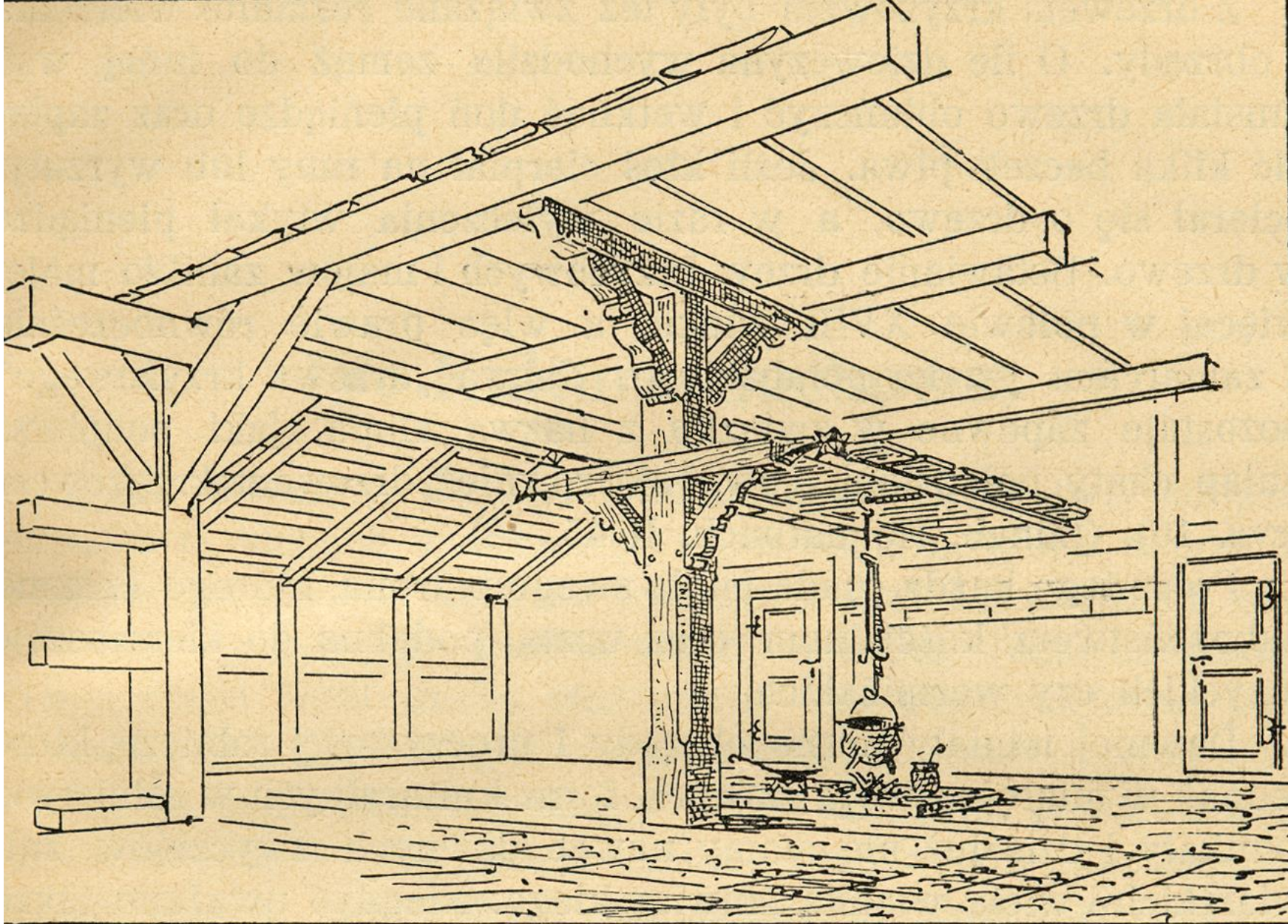
Ryc. 12. Plac wiejski w Skrenianach z brzezinką w głębi.

Ryc. 10. Dom z r. 1777. Bielica, pow. Łuchów.

Ryc. 16. Wnętrze chaty z drzewem krzyżowym.

Kultura Drevanů

- Pěstování zelí – pomístní jména Sieleitz, Zieleitz – zelníště společné na jednom místě, kolem živý plot
- Brezinka – společná pastvina
- Rybolov – kjeser, osti, udice a sítě
- Domácí výroba- zpracování lnu (writene), pol. 17. stol kolovraty z Holštýnska, košíkářství
- Oděv – mužský zanikl v 1 pol. 19. stol, ženský poměštělý, bílá - barva smutku

Ryc. 6. Państwo młodzi w strojach
ok. r. 1800.

Ryc. 7. Panna młoda.
Wustrów.

Ryc. 5. Strój świąteczny ok.
1880 r. Salzwedel.

Kultura Drevanů

Společenský život

- Vztyčování křížového stromu – slavnost mužů, otesaný dub, 6 m vysoký, ve vrcholu kříž a žel. kohout, svátek Nanebevzetí P. Marie (15.8.), požehnání dobytku, hostina venku či hospodě, tanec, slavnost od doby Karla Velikého, symboly zapření Krista, protiklad pohanství a křesťanství.

Kultura Drevanů

- Stavění máje – slavnost žen, na sv. Jana Křtitele (24.6.), bříza z lesa, ozdobena květy a věnci, vztyčena na návsi, příspěvek na hostinu, zpěv
- Masopust – běhání, hlomození, zpívání písní, sbírání darů
- Havraní slavnosti – velikonoční obchůzka mužské mládeže s havraním hnízdem po koledě (plodonosné funkce)

Postup germanizace

- Do konce 18. století (1798 zemřel poslední sedlák, který uměl slovanský Otčenáš)
- Provedena ze strany luteránské církve a vrchnosti
- Společenský tlak – řeč v opovržení, Slované vyloučení z cechů, nesměli zastávat úřady, zákazy řeči, mladí se stydí mluvit slovan.
- Poslední zbytky jazyka v německém lexiku – Peiwo, Kollatz, Moleinen
- Slované tvoří součást fyzického substrátu něm. obyvatelstva východních oblastí

**Tanz- und Trachtengruppe
„De Beekscheepers“ Scheeßel**

Literatura

- Adam Fischer: *Etnografja słowiańska I. Połabianie*. Lwów – Warszawa 1932.
- Ludvík Kuba: *Lüneburská náves*. In: Křížem krážem slovanským světem. Praha 1956.
- Libuše Hrabová: *Stopy zapomenutého lidu. Obraz dějin Polabských Slovanů v historiografii*. České Budějovice 2006.
- Ludvík Kuba: *Čtení o polabských Slovanech*. Praha 2012.